

Magyar-amerikai rabszolga

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

Vasváry Ödön

A mai amerikai munkások között most már igen kevesen vannak, akik személyes tapasztalatok alapján emlékeznének azokra az állapotokra, amelyek

50, 60, vagy több esztendővel ezelőtt jellemezték az amerikai munkaviszonyokat. Ezeknek megítélésében nem a munkabérek már lehetetlenné látott alacsonyága a fő tényező, hanem az, hogy ezekkel a rabszolga-bérekért dolgozó emberekkel hogyan bántak a munkaadók, vagy az azokat képviselő munkavezetők. Egy,

mondd EGY-dolláros, teljes napi munkabérekre még elég könnyű visszaemlékezni azoknak, akik a harmincas évek elejének depresszióját végigélvezték. Egy barátom, aki 1923-ban jött az országba, ma is bizonyos nosztalgiával emlegeti kezdő amerikás életének HETI ötdolláros fizetését, ami nem volt ugyan sok, de mégis jobb volt, mint ha emellé még agyba-főbe verték volna, vagy esetleg megkorbácsolással serkentették volna fokozottabb munkára.

Mert bizony, az új bevándorolt munkás sorsa például a század elején ilyen apró epizódokkal volt tarkítva. Igaz, depresszió volt akkor is, különösen 1906–7-ben. Sokkal több volt a munkás, mint a munkaalkalom, de ennek dacára a bevándorlás szünet nélkül tartott. Folyton újabb emberhullámok érkeztek a világ minden részéből, Magyarországról is. Így nagyon olcsó lett az ember, aki a legtöbb esetben szegény emberből egyszerre valóságos rabszolgává süllyedt, akivel akárhogy lehetett bánni. Az újonnan érkezetteket, előzetes „szerződés” kötése után (ami semmit sem jelentett), megkérdeztük nélkül, ismeretlen helyekre, ismeretlen munkaviszonyok közé vitték, messze minden civilizációtól, ahol azután úgy bántak velük, amint nekik tetszett.

Itt van például egy Trudics Mihály nevű ruthén-magyar munkás esete. Ez a magyarul is tudó munkásfiú 1906-ban került az Egyesült Államokba, valahonnan Munkács és Ungvár környékéről. Húsz esztendő volt, amikor először hallott valamit Amerikáról. Illetve: hallott előbb is, mert az apja évek után, meghalt az egyik new yorki kórházban. Az amerikai élet csillogó lehetőségeiről, bőséges gazdagságáról, a munka megbecsüléséről egy olyan embertől hallott, aki már onnan jött vissza. De a döntést, hogy ő is Amerikába megy, egy könyv olvasása hozta meg, amelyben Kossuth Lajos amerikai diadalútja volt leírva. Egy esztendeig tartott, míg az utazás nem nagy összegét valahogy össze tudta kuporgatni, úgy, hogy közben majdnem éhenhalt — de sikerült, az 1906 májusában Amerika földjére tette a lábát. 24 esztendő volt akkor.

A hajón egy jólöltözött ember magyarul beszélt neki arról a nagy nő-szoborról, amely a new yorki kikötő előtt áll, és szabadságot, megbecsülést, emberhez méltó életet ígér, ingyen mindenkinek.

New Yorkban megtalálta édesanyja bátyját, aki ugyancsak nagyot nevetett, amikor megtudta, hogy az öccse gazdag embernek hitte. A nagybácsi révén munkát kapott annak munkahelyén, keresett is egy kis ideig heti tíz dollárt, ami nagy pénz volt akkor, — amit azonban el is kellett költenie a megélhetésére. A munkánélküli hetek nagyon hamar jöttek, adósságot kellett csinálnia, s amikor ez az adósság a burdos helyen KÉT dollárra növekedett, elhatározta, hogy tovább áll. Egy cédulára írta, hogy a két dollárt valamikor meg fogja küldeni, aztán meglépett. Találkozott egy magyar útítársával, akivel együtt jött a hajón. Ez vezette el egy munkaközvetítő helyre. Sokan voltak ott. Őt is felfogadták, hogy egy fűrészmalomban fog dolgozni, napi másfél dollár bérért. Örült a sok szegény ember, Májk pedig kiszámította, hogy mennyit fog ebből a nagyszerű keresetből megtakarítani. Igaz, az útiköltség odáig

18 dollár lesz, amit havi három dollárjával neki kell visszafizetni, de annak is eleget tud tenni. Sőt: megígérték, hogy ha egy bizonyos hónapig ott maradnak, ezt is elengedik nekik.

New Yorkból hajón vitték őket a georgiai Savannah-ba, onnan pedig vasúton egy Lockhart nevű helyig. 1906. július 18-án értek oda. Itt azonban csak egy órát álltak. Egy pár embert kiválasztottak, Májk is ezek között volt, és egy kis mozdonyra tették őket. A kis mozdony körülbelül hét mérföldet szaladt egy erdős területen. Májk körülnézett amikor megálltak, de a várt fűrészmalom helyett csak egy csomó istállót és más rozoga épületet látott maga körül.

Vezetőjük, aki később az ottani munkavezetőnek bizonyult, egy Gallagher nevű ájris volt. Rövid, kis ember, akinek egyik zsebében revolver duzzasztotta. Örökké káromkodott.

— A szerződésben az van, hogy fűrészmalomban fogunk dolgozni — mondta Májk Gallaghernek.

— Tedd a vasútra, Charlie! — szólt Gallagher a segédjének. A körülálló emberek nagyot nevettek, Májk nem tudta, miért.

A „vasút” egy vasúti teherkocsinak bizonyult, amibe egy csomó munkás alvóhelyét zsúfolták be. Ennivaló volt bőven, de Májk valahogy mégsem érezte jól magát. Munka még bővebben volt: reggel hattól este hatig, élő fákat kivágni. A munka nehéz volt, a forróság csaknem kibírhatatlan. A fizetés pedig egy dollár naponta. Amikor Májk bizonykodott, hogy a szerződésben másfél dollár napi fizetés van biztosítva, csak nagyot nevettek. Minden előmunkás zsebében revolver duzzasztotta.

Májk kezdte nem bírni a munkát. Egy Lanniger nevű magyar társával beszélgetve megállapodtak, hogy szökni fognak. Lanniger várni akart valami jó alkalomra, de Májk másnap reggel kilopózott a telepről. Neki az ismeretlennek. Tudta, hogy utána fognak menni. Ha valakit jönni látott, elbújt. Ment egész délelőtt. Dél tájban egy kis kocsit bukkan föl: Májk megismerte Gallaghert, s vele a két másik embert. Egyik volt Sándor, a magyar tolmács, a másik a munkatelepi állatorvos. Három véreb is volt velük, veszedelmes, nagy kutyák.

Az állatorvos kiáltotta el magát először: „Ott van a szanavabics!” Leugrott a kocsiról, revolvert szegezve Majk mellének. Gallagher azonnal mellette termett, és egy hosszú korbáccsal verni kezdte a szerencsétlen szökevényt. Sándor, a magyar tolmács a kocsin maradt. Majk magyarul kiáltozott hozzá segítségért, de az nem mert mozdulni. Gallagher addig korbácsolta Majkot, míg maga is kimerült. Visszafelé úgy terelték a szökevényt, mint egy ökröt, revolverrel a háta mögött. Megint magyarul szólt Sándorhoz, de azt a választ kapta, hogy ha még egyszer szökni próbál, meg fogják ölni. Ezt Majk el is hitte.

Mikor Lockhartba értek, Majk abban a hiszemben, hogy civilizált helyre jutott, elővette a New Yorkban kapott szerződést. A válasz az volt, hogy Gallagher újra végigkorbácsolta, úgy, hogy egész testét vér öntötte el. A kocsira dobva, kezét, lábát összekötözték, és úgy mentek vissza a munkahelyre, a három véreb állandó ugatása közben. Éjszaka fegyveres erők vigyázták a munkások alvóhelyeit. A következő napok alatt úgyszólván mindennapos eset volt, hogy valaki szökni próbált, de mindegyiket elfogták és végigkorbácsolták. A verések fényes nappal történtek, de nem a szabad ég alatt, hanem az egyik pajtában.

Májk nappal nem igen tudott gondolkodni, de éjszaka annál többet. Eszébe jutottak régi olvasmányai Washingtonról, Kossuth amerikai útjáról, meg az Amerikából visszatért ember mesései. Most itt van, annak az Amerikának földjén, amelyről annak idején annyit ábrándozott. Most már tudja, mi a valóság.

Májk elbeszélése itt hirtelen, átmenet nélkül mondja el, hogy a fűrészmalom emberei mind a tör-

A cikk eredetije a "The Independent"
(New York) lapban 1907. Szept. 5. számában
jelent meg: p. 554-64. Szerző:
Alexander Irvine

ARZ
153

vény elé kerültek. A dologban számára az volt a legkülönösebb, hogy a vádlottak mind szabadlábon voltak, kezesség alatt, ők pedig, akiket megraboltak, korbácsoltak, börtönben ülnek, mert sem pénzük, sem pártfogójuk nincsen.

Egy Foster nevű amerikai, aki a spanyol-amerikai háború veteránja volt, magyarázta nekik, hogy mi az ottani politika: „Itt nincs becsület, csak megvesztegetés van. Ha megüzenjük a fűrésztelep vezetőinek, hogy hazudni fogunk a vallatásnál, azonnal kiengednek.”

A kérdésre, hogy minden munkásembert megkorbácsolnak-e Amerikában, Foster válasza az volt, hogy nem, csak ott a Délen, ahol hozzászoktak a négerek korbácsolásához. Minden esztendőben 30 ezer munkás megy le a Délre, a telepek tele vannak velük, de sosem maradnak ott. Például a szénbányákban öt tonna szenet kell kiszedni egy embernek naponta, de ha csak egy darab követ találnak benne, véresre korbácsolják. A városban egy 3x7 láb nagyságú fülkébe zárnak, és ott kell hanteregned azoknak a csavargóknak piszkában, akik előtted voltak ott. Én tudom, mert voltam ott.

De Májk és társai a megyei börtönben voltak, ahol jobbak voltak a viszonyok. 1906 novemberében megvolt a tárgyalás, hetekig tartott. Akkor Májk, mint maga mondja, megtanulta, hogy mégis van törvény Amerikában, ha a szegény ember kevés hasznát is látja.

Gallagher 15 hónapi börtönbüntetést kapott, de Foster megjegyezte, hogy abból ugyan egyetlen napot sem fog leülni. Miért? Graft!

Májk ezután a mexikói öböl közelében levő Fort Pickensben kapott munkát, amivel nagyon meg volt elégedve. Egy dollár 25 cent napi bér és ellátás, nyolc órai munka, egy szabadnap minden két héten. A munkavezetők derék, gentlemen, a munka élvezet.

Májk utolsó megjegyzése: „Polgár legyek? Minek?”